

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ І ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Декан І фармацевтичного факультету
доцент Кремзер О.А.

(підпис)
25 листопада 2021 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФАРМАКОЕКОНОМІКА

Підготовки магістра фармації
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальність 226 «Фармація, промислова фармація»
Кваліфікації професійної «Фармацевт-косметолог»

РОЗГЛЯНУТО
на засіданні Студентської ради
Протокол № 07/11
від 25 листопада 2021 р.

РОЗГЛЯНУТО
на засіданні спільної Вченої Ради
фармацевтичних факультетів
Протокол № 4
від 23 листопада 2021 р.

1. Загальна інформація про викладачів:

Ткаченко Наталя Олександрівна – к.фарм.н., доцент, доцент; 061-236-22-48, tkachenkonat2@gmail.com

Литвиненко Ольга Веніаміновна – к.фарм.н., доцент, доцент; 061-236-22-48, litvinenko.o.v@zsmu.edu.ua.

Дондик Наталя Яківна – к.ю.н., доцент, доцент; 061-236-22-48, Dondik.N.Ya.@zsmu.edu.ua.

Демченко Валерій Олегович – к.фарм.н., асистент; 061-236-22-48, demchenko.v.o@zsmu.edu.ua.

Британова Тетяна Сергіївна – к.фарм.н., асистент; 061-236-22-48, Britanova.T.S@zsmu.edu.ua.

2. Назва навчальної дисципліни і кількість кредитів, що відводяться на її вивчення

Назва дисципліни: «Фармакоєкономіка»

Кількість кредитів з дисципліни: 90 годин / 3 кредитів ЄКТС.

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

7 семестр.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити (перелік дисциплін, вивчення яких має передувати дисципліні «Фармакоєкономіка»): історія медицини та фармації, етика та деонтологія у фармації, аптечна технологія лікарських засобів, організація та економіка фармації, фармакотерапія, фармакологія.

Постреквізити (перелік дисциплін, для вивчення яких є обов'язковими знання, здобуті при вивченні дисципліни «Фармакоєкономіка»): фармацевтичний менеджмент та маркетинг, фармацевтичне та медичне товаровознавство, фармацевтичне право, управління якістю, державне управління та регулювання фармацевтичної діяльності, системний аналіз діяльності фармацевтичних закладів, соціальна економіка у фармації.

5. Характеристика навчальної дисципліни

5.1 Призначення навчальної дисципліни

Для оптимізації медичної допомоги в сучасних умовах провізор разом з інформацією про терапевтичну ефективність і безпеку лікарських засобів, основних схем лікування поширених захворювань повинен мати знання і за економічною оцінкою лікарської терапії, які передбачає дисципліна «Фармакоєкономіка». Заснування фармакоєкономіки як окремої науки в межах охорони здоров'я обумовлене: по-перше, загальною світовою диспропорцією між обмеженими фінансовими ресурсами держав та постійно зростаючими обсягами фінансування галузі охорони здоров'я; по-друге, значним збільшенням кількості лікарських засобів на світовому фармацевтичному ринку та пошуками підходів, які б сприяли їх раціональному використанню та дозволили знизити і оптимізувати, перш за все, бюджетні витрати на охорону здоров'я, а також витрати страхових компаній та пацієнтів на основі аргументованого вибору. Вирішення економічної ситуації в охороні здоров'я є складним, необхідно забезпечити оптимальне лікування хворого при обмежених фінансових ресурсах. Саме фармакоєкономіка допомагає порівняти витрати та результати різних медичних технологій.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Технології парфумерно-косметичних засобів» від 23.06.2021 р, затвердженою ЗДМУ, дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

– *інтегральна*:

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності галузі охорони здоров'я на соціально-орієнтованих засадах або у процесі навчання, що передбачає проведення хімічних, біофармацевтичних, біомедичних, соціологічних та ін. досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог; інтегрувати знання, критично осмислювати та вирішувати складні питання, приймати рішення у складних непередбачуваних умовах, формулювати судження за наявності неповної або обмеженої

інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності; зрозуміло і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та нефахової аудиторії;

– *загальні:*

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; вчитися і бути сучасно навченим.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.

ЗК 12. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

– *спеціальні (фахові, предметні):*

Спеціальні (фахові) компетентності згруповані у п'ять кластерів відповідно до Глобальної рамки компетентностей фармацевтичних фахівців освітньої ініціативи Міжнародної фармацевтичної федерації (FIP Education Initiatives. Pharmacy Education Taskforce. A Global Competency Framework) та з урахуванням національних особливостей підготовки здобувачів вищої фармацевтичної освіти.

Кластер 1. Фармацевтичні компетентності у галузі охорони здоров'я

ФК 2. Здатність здійснювати консультування щодо рецептурних та безрецептурних лікарських засобів й інших товарів аптечного асортименту; фармацевтичну опіку під час вибору та реалізації безрецептурного лікарського засобу шляхом оцінки співвідношення ризик/користь, сумісності, показань та протипоказань, керуючись даними про стан здоров'я конкретного хворого із врахуванням біофармацевтичних, фармакокінетичних, фармакодинамічних та фізико-хімічних особливостей лікарського засобу та інших товарів аптечного асортименту.

Кластер 2. Компетентності у сфері надання фармацевтичної допомоги населенню

ФК 4. Здатність забезпечувати раціональне застосування рецептурних та безрецептурних лікарських засобів та інших товарів аптечного асортименту згідно з фізико-хімічними, фармакологічними характеристиками, біохімічними, патофізіологічними особливостями конкретного захворювання та фармакотерапевтичними схемами лікування конкретного пацієнта.

ФК 5. Здатність здійснювати моніторинг ефективності та безпеки застосування населенням лікарських засобів згідно даних щодо їх клініко-фармацевтичних характеристик, а також з урахуванням суб'єктивних ознак та об'єктивних клінічних, лабораторних та інструментальних критеріїв обстеження хворого.

Кластер 3. Організаційні та управлінські компетентності

ФК. 8. Здатність організовувати діяльність аптеки із забезпечення населення та закладів охорони здоров'я фармацевтичними товарами, діяльність закладів естетичної косметології та їх забезпечення відповідною фармацевтичною продукцією, впровадити в них відповідні системи звітності й обліку (управлінського, статистичного, бухгалтерського та фінансового) відповідно до вимог Національної лікарської політики, Належної аптечної практики та здійснювати товарознавчий аналіз, адміністративне діловодство з урахуванням організаційно-правових норм фармацевтичного законодавства.

ФК 9. Здатність аналізувати та прогнозувати основні економічні показники діяльності аптечних закладів, здійснювати розрахунки основних податків та зборів, формувати ціни на лікарські засоби та виробити медичного призначення відповідно до чинного законодавства України.

Кластер 4. Професійні та особистісні компетентності

ФК 12. Здатність використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ФК.13. Здатність продемонструвати та застосовувати у практичній діяльності комунікативні навички спілкування, фундаментальні принципи фармацевтичної етики та деонтології, що засновані на моральних зобов'язаннях та цінностях, етичних нормах професійної поведінки та відповідальності відповідно до Етичного кодексу фармацевтичних працівників України і керівництв ВООЗ.

Програмні результати навчання:

ПРН. 1. Проводити професійну діяльність у соціальній взаємодії, заснованій на гуманістичних та етичних засадах; ідентифікувати майбутню професійну діяльність як соціально значущу для здоров'я людини.

ПРН. 2. Застосовувати знання із загальних та фахових дисциплін у професійній діяльності.

ПРН 12. Аналізувати інформацію, отриману в результаті наукових досліджень, узагальнювати, систематизувати й використовувати її у професійній діяльності.

ПРН 17. Використовувати дані клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень для здійснення моніторингу ефективності та безпеки застосування лікарських засобів.

ПРН 23. Враховувати дані щодо соціально-економічних процесів у суспільстві для фармацевтичного забезпечення населення, визначати ефективність та доступність фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації вартості ліків.

ПРН 25. Сприяти збереженню здоров'я, зокрема профілактиці захворювань, раціональному призначенню та використанню лікарських засобів. Виконувати сумлінно свої професійні обов'язки, дотримуватися норм законодавства щодо просування та реклами лікарських засобів. Володіти психологічними навичками спілкування для досягнення довіри та взаєморозуміння з колегами, лікарями, пацієнтами, споживачами.

Матриця відповідності програмних компетентностей обов'язковій компоненті «Фармакоекономіка»

Програмні компетентності	Перелік
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності галузі охорони здоров'я на соціально-орієнтованих засадах або у процесі навчання, що передбачає проведення хімічних, біофармацевтичних, біомедичних, соціологічних та ін. досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог; інтегрувати знання, критично осмислювати та вирішувати складні питання, приймати рішення у складних непередбачуваних умовах, формулювати судження за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності; зрозуміло і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та нефармової аудиторії.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 2, ЗК 4, ЗК 6, ЗК 7, ЗК 12
Спеціальні (фахові) компетентності (ФК)	ФК 2, ФК 4, ФК 5, ФК 8, ФК 9, ФК 12, ФК 13
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1, ПРН 2, ПРН 12, ПРН 17, ПРН 23, ПРН 25

5.2 Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є підготовка фахівців, які б мали достатній рівень знань і практичні навички для оцінки ефективного використання ресурсів охорони здоров'я на фармакотерапію, інші медичні та фармацевтичні послуги.

5.3 Завдання вивчення дисципліни:

- засвоїти значення фармакоекономіки в сучасній системі охорони здоров'я, практичній діяльності фахівців фармацевтичної галузі;
- засвоїти основні принципи та положення доказової медицини;
- використовувати різні методи фармакоекономічних досліджень;
- аналізувати результати фармакоекономічних досліджень для вибору оптимальної медичної технології серед існуючих альтернатив, підвищення якості медичної допомоги, оптимального використання як бюджетних коштів, так і коштів пацієнта;
- використовувати основні методи фармакоепідеміологічних досліджень;
- аналізувати результати фармакоепідеміологічних досліджень;
- застосовувати систематизовані інформаційні джерела для визначення ефективності та безпечності лікарських засобів, немедикаментозних медичних технологій;
- аналізувати економічні аспекти терапевтичної та небажаної дії ліків, немедикаментозних медичних технологій;
- здійснювати раціональний відбір лікарських засобів з урахуванням показників вартості та терапевтичної ефективності, фармакоекономічних та фармакоепідеміологічних показників для оптимізації лікарського забезпечення;
- оцінювати фармакоекономічні властивості лікарських препаратів при створенні стандартів надання медичної допомоги при різних захворюваннях, формуванні Переліку життєво-необхідних і важливих лікарських засобів, списків для пільгового забезпечення лікарськими засобами, формулярів (переліків) лікарських засобів медичних установ;
- скласти цілісну уяву про можливості використання методології фармакоекономіки при вирішенні різноманітних задач професійної діяльності фахівців фармації.

5.4 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий розділ 1. Загальна фармакоекономіка

Тема 1. Фармакоекономіка як наука, її мета та завдання.

Тема 2. Фармакоепідеміологія: суть та завдання.

Тема 3. Фармакоінформатика як наука.

Тема 4. Витрати як фармакоекономічна категорія.

Змістовий розділ 2. Прикладна фармакоекономіка

Тема 5. Фармакоекономічний аналіз: загальні положення. Метод загальної вартості захворювання.

Тема 6. Метод «витрати-ефективність».

Тема 7. Метод «витрати-користь».

Тема 8. Аналіз чуттєвості результатів фармакоекономічних досліджень.

5.5 План вивчення навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Форми організації навчання та кількість годин	Завдання для самостійної роботи
Змістовий розділ 1. Загальна фармакоекономіка			
1	Тема 1. Фармакоекономіка як наука, її мета та завдання. Основні фармакоекономічні категорії.	ПЗ - 2 год., Л - 2 год., СРС – 5 год.	Опрацювання тем за допомогою on-line курсу: «Фармакоекономіка». Основні фармакоекономічні категорії
2	Тема 2-3. Фармакоепідеміологія: суть та завдання. Основні фармакоепідеміологічні категорії.	ПЗ - 4 год., СРС - 10 год.	Основні фармакоепідеміологічні категорії
3	Тема 4. Фармакоінформатика як наука. Систематизовані джерела інформації.	ПЗ - 2 год., СРС - 5 год.	Систематизовані джерела інформації
4	Тема 5-6. Витрати як фармакоекономічна категорія. Система фармакологічного нагляду в Україні.	ПЗ - 4 год., СРС - 12 год.	Система фармакологічного нагляду в Україні
Змістовий розділ 2. Прикладна фармакоекономіка			
5	Тема 7-8. Фармакоекономічний аналіз. Метод «загальна вартість захворювання». Метод «мінімізації витрат».	ПЗ - 4 год., Л - 2 год., СРС - 10 год.	Методи фармакоекономічного аналізу. Метод «мінімізація витрат»
6	Тема 9-10. Методи фармакоекономічного аналізу «витрати ефективність» та «витрати-корисність».	ПЗ - 4 год., СРС - 10 год.	Метод «витрати-корисність»
7	Тема 11. Метод фармакоекономічного аналізу «витрати-користь (вигода)».	ПЗ - 2 год., СРС - 5 год.	Метод «витрати-вигода»
8	Тема 12. Аналіз чуттєвості результатів фармакоекономічних досліджень.	ПЗ - 1 год., СРС - 5 год.	Аналіз чуттєвості результатів фармакоекономічних досліджень
9	Підсумковий контроль с дисципліни	ПЗ - 1 год.	
	Всього:	ПЗ - 24 год., Л - 4 год., СРС - 62 год.	

6. Самостійна робота студента

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні фармакоекономічні категорії	5
2-3	Основні фармакоепідеміологічні категорії	10
4	Систематизовані джерела інформації	5
5-6	Система фармакологічного нагляду в Україні	12
7-8	Методи фармакоекономічного аналізу. Метод «мінімізація витрат»	10
9-10	Метод «витрати-корисність»	10
11	Метод «витрати-вигода»	5
12	Аналіз чутливості результатів фармакоекономічних досліджень	5
Усього годин		62

Для найбільш ефективного самостійного засвоєння матеріалу з дисципліни є виконання індивідуального завдання. Для студентів денної форми навчання індивідуальним науково-дослідним завданням є написання реферативного огляду згідно запропонованих тем.

Консультативна допомога: щоденно за необхідністю (1-2 год.)

7. Список основної та додаткової літератури

7.1. Основна література

1. Фармакоекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. В. Яковлєва, Н. В. Бездітко, О. О. Герасимова [та ін.]; за ред. Л. В. Яковлєвої. - Вінниця : Нова книга, 2009. - 208 с.
2. Заліська О.М. Фармакоекономіка: підручник / за ред. Б.Л. Парновського. - Львів: Афіша, 2007. - 374 с.

7.2. Додаткова література

1. Організація та економіка фармації: нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. Ч. 2. Системи обліку в фармації / А. С. Немченко [та ін.]; за ред. А.С Немченко; рец: А. В. Кабачна, М. С. Пономаренко; МОЗ України, Нац. фарм. ун-т. - Харків : НФаУ Золоті сторінки, 2016. - 416 с.
2. Державний формуляр лікарських засобів. Випуск дев'ятий / ДП «Державний експертний центр МОЗ України». – Київ, 2017. – 1889 с. – URL: <http://www.dec.gov.ua/index.php/ua/informatsijno-poshukova-sistema-elektronnij-formulyar>
3. Основи економіки та системи обліку у фармації: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Немченко, Г. Л. Панфілова, В. М. Чернуха; за ред. А. С. Немченко ; Нац. фармац. ун-т. - Х. : Вид-во НФаУ : Золоті сторінки, 2005. - 504 с.
4. Національний перелік основних лікарських засобів [Електронний ресурс]: Постанова КМ України від 25 березня 2009 р. № 333 (в редакції постанови КМ України від 16 березня 2017 р. № 180). – URL: <http://www.apteka.ua/article/405577>
5. Організація та економіка фармації: навч. посіб. для підгот. до практ. занять / Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця ; за ред. В. Ф. Москаленка. - Київ: Медицина, 2013 - .Модулі 2-3 : Системи обліку й основи економіки у фармації / авт.-уклад. : В. Ф. Москаленко, О. П. Яворовський, Я. В. Цехмістер [та ін.]. - Київ: Медицина, 2013. - 432 с.
6. Булах, І. Є. Медична інформатика: навч. посіб. для студ. II курсу мед. спеціальностей / І.Є. Булах, Ю.Є. Лях, І.І. Хаїмзон. - Київ: б. в. Ч. II. - 2006. - 72 с.
7. Денисюк В. І. Доказова внутрішня медицина. Тасмниці, стандарти діагностики та лікування / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк. - Вінниця: ДКФ, 2006. - 704 с.
8. Фармакологія та клінічна фармакологія: метод. рек. для семінар. занять для студ. мед. вузів / за ред. І.С. Чекмана. - Запоріжжя: ЗДМУ; Київ. - Ч. 1: Побічна дія лікарських засобів та фармакологічний нагляд за безпекою застосування ліків на Україні. - 2007. - 77с.
9. Думенко Т.М. Обґрунтування організації моделі системи управління розробки державного формуляра лікарських засобів та методологічною супроводу діяльності // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. - 2010. - № 1. - С. 17-23.

Інформаційні ресурси:

1. База даних "Законодавство України": [офіц. сайт] / Верховна Рада України. - URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Міністерство охорони здоров'я України: [офіц. сайт]. - URL: <http://moz.gov.ua/>
3. Реєстр медико-технологічних документів: [офіц. сайт]. - URL: <http://mtd.dec.gov.ua/index.php/uk/>
4. Державне підприємство "Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України": [офіц. сайт]. - URL: <http://www.dec.gov.ua/index.php/ua/>

8. Контроль і оцінка результатів навчання

8.1 Види контролю

Види: поточний контроль, підсумковий контроль, контроль володіння практичними навичкам.

Методи:

- усний контроль теоретичних знань;
- письмовий контроль визначення вихідного, поточного рівня знань та ступеня підготовленості студента до вивчення нового матеріалу шляхом розв'язування ситуаційних задач;
- практична перевірка навичок та вмінь;
- тестовий метод перевірки знань (паперовий носій, комп'ютерна програма РАТОС, тестування шляхом призначення тестів в MS Teams).

8.2 Форми контролю

Оцінка за розділ визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні розділу) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів (60%), за результатами підсумкового контролю – 80 балів (40%).

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

ОЦІНКУ "ВІДМІННО" отримує студент, який твердо знає програмовий матеріал, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується теорія з практикою. При цьому студент не вагається з відповіддю при видозміні завдання, вільно справляється з задачами та питаннями другого та третього рівня оцінки знань, виявляє знайомство з монографічною літературою, вірно обґрунтовує прийняте рішення. Практичні навички виконує без помилок, вміє в професійній діяльності ефективно використовувати набуті знання.

ОЦІНКУ "ДОБРЕ" отримує студент, який знає програмовий матеріал, грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навичками і технікою їх виконання.

ОЦІНКУ "ЗАДОВІЛЬНО" отримує студент, який знає основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладанні програмового матеріалу і відчуває труднощі при виконанні практичних навичок або виконує їх з істотними помилками, з помилками вирішує ситуаційні задачі третього рівня контролю знань.

ОЦІНКУ "НЕЗАДОВІЛЬНО" отримує студент, який не знає значної частини програмового матеріалу, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навички.

Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною п'ятибальною системою незалежно від кількості занять в розділі. Конвертація проводиться перед підсумковим контролем.

Таблиця конвертації середньої арифметичної в кількість балів за КМСОНП

Середня арифметична	Бали	Середня арифметична оцінка	Бали
---------------------	------	----------------------------	------

оцінка за п'ятибальною шкалою	ECTS	за п'ятибальною шкалою	ECTS
4,97-5	110	3,97-4,0	85
4,93-4,96	109	3,93-3,96	84
4,89-4,92	108	3,89-3,92	83
4,85-4,88	107	3,85-3,88	82
4,81-4,84	106	3,81-3,84	81
4,77-4,8	105	3,77-3,80	80
4,73-4,76	104	3,73-3,76	79
4,69-4,72	103	3,69-3,72	78
4,65-4,68	102	3,65-3,68	77
4,61-4,64	101	3,61-3,64	76
4,57-4,6	100	3,57-3,60	75
4,53-4,56	99	3,53-3,56	74
4,49-4,52	98	3,49-3,52	73
4,45-4,48	97	3,45-3,48	72
4,41-4,44	96	3,41-3,44	71
4,37-4,4	95	3,37-3,40	70
4,33-4,36	94	3,33-3,36	69
4,29-4,32	93	3,29-3,32	68
4,25-4,28	92	3,25-3,28	67
4,21-4,24	91	3,21-3,24	66
4,17-4,20	90	3,17-3,20	65
4,13-4,16	89	3,13-3,16	64
4,09-4,12	88	3,09-3,12	63
4,05-4,08	87	3,05-3,08	62
4,01-4,04	86	3,01-3,04	61
		3,0	60

Індивідуальна робота студентів оцінюється за кожен вид роботи з урахуванням якості її виконання. Максимальна кількість балів, яка може добавлятися до кількості балів поточної успішності не може перевищувати 10 балів. Конкретна кількість балів за індивідуальну роботу визначається відповідною предметною методичною комісією і залежить від рівня, на якому вона виконана (кафедральний, університетський, міжуніверситетський або республіканський, тощо). Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни. Кількість балів, яку студент набрав з дисципліни, складається з середньої арифметичної кількості балів з усіх модулів дисципліни (сума балів за усі модулі ділиться на кількість модулів дисципліни).

Оцінювання дисципліни. Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі розділи з дисципліни. Оцінка з дисципліни виставляється як середня з оцінок за розділи, на які структурована навчальна дисципліна.

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну (національну) шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки. Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Ранжування з присвоєнням оцінок "А", "В", "С", "D", "Е" проводиться для студентів даного курсу, які навчаються за однією спеціальністю і успішно завершили вивчення дисципліни. Студенти, які одержали оцінки РХ, Е ("2") не вносяться до списку студентів, що ранжуються. Студенти з оцінкою РХ після перескладання автоматично отримують бал "Е". Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до 110 балів(мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент)	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

10. Політика навчальної дисципліни

Обов'язкове дотримання студентами академічної доброчесності, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.